

บทปริทัศน์หนังสือ

Ahmed, S. (2010). *The Promise of Happiness*. Durham: Duke University Press.

ชัยรัตน์ พลมุข*

หนังสือ *The Promise of Happiness* ของซารา อาเหม็ด (Sara Ahmed) วิพากษ์วิจารณ์ “ความสุข” ในฐานะเครื่องมือควบคุมทางสังคมผ่านกระบวนการทำให้ความสุขกลายเป็นบรรทัดฐาน อุดมคติ และระบบศีลธรรมที่คนในสังคมต้องยึดถือโดยไม่ตั้งคำถาม กระบวนการดังกล่าวได้ผลักไสกลุ่มคนที่ท้าทายนิยามอันตายตัวของความสุข ให้กลายเป็นคนนอกของสังคม โดยมองว่ากลุ่มคนเหล่านี้คือผู้ทำลายความสุข หรือผู้ล้มเหลวที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขตามที่สังคมคาดหวัง กลุ่มคนที่อาเหม็ดพูดถึงนี้ได้แก่นักสตรีนิยมที่ลุกขึ้นมาท้าทายมายาคติเกี่ยวกับแม่บ้านเปี่ยมสุข (happy housewife) ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือกดขี่ทางเพศ กลุ่มเคียวีรที่ทำลายภาพฝันของครอบครัวสุขสันต์ตาม วิถีรักต่างเพศ (heteronormative) และคนผิวสีที่ไม่สามารถปรับตัวให้มีความสุขในสังคมที่ยังคงมีการเหยียดเชื้อชาติได้ ในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้เป็นการศึกษาการเมืองของอารมณ์ความรู้สึก (politics of emotion) ที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่องเพศวิถี (gender) และเชื้อชาติ (race) ซึ่งเป็นความสนใจและความเชี่ยวชาญของอาเหม็ดอยู่แล้ว ดังเห็นได้จากหนังสือเรื่อง *The Cultural Politics of Emotion* (Routledge 2004) ของอาเหม็ดที่ตีพิมพ์ก่อนหน้านี้

* นักศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวรรณกรรม ศาสนา และวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยคอร์เนล

ในบทนำของหนังสือ อาเหม็ดอธิบายบริบทของสังคมปัจจุบันที่ว่าทกรรมเรื่องความสุขกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทั่วโลก อุตสาหกรรมความสุข (happiness industry) เติบโตขึ้นพร้อมกับกระแสจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) คู่มือพัฒนาตนเอง (self-help) ตลอดจนการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) ที่แสดงให้เห็นว่าความสุขได้กลายเป็นทั้งคาถาอย่างใหม่ของวัฒนธรรมบริโภคและสโลแกนทางการเมือง บริบทดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อาเหม็ดตั้งคำถามกับความสุขในฐานะมาตรวัดความสำเร็จและความเป็นปกติ โดยพยายามเผยให้เห็นว่าทกรรมเรื่องความสุขที่แพร่หลายนี้เป็นที่ยืนยันบรรทัดฐานทางสังคม (social norm) กล่าวคือ ความสุขนั้นเกิดจากความรู้สึกว่าได้เข้าใกล้บรรทัดฐานที่สังคมขีดเส้นไว้ แนวทางการศึกษาความสุขของอาเหม็ดจัดอยู่ในกลุ่มการศึกษาอารมณ์ความรู้สึกจากมุมมองทางวัฒนธรรมศึกษาแบบสตรีนิยม (feminist cultural studies of emotion and affect) เช่นงานของ ลอเรน เบอรัลันท์ (Lauren Berlant) อีฟ โคซอฟสกี เซดจ์วิก (Eve Kosofsky Sedgwick) แอน ซเวทโควิช (Ann Cvetkovich) เฮเธอร์ เลิฟ (Heather Love) ซิแอน ไน (Sianne Ngai) และ แคธลีน วูดวาร์ด (Kathleen Woodward) อย่างไรก็ตาม ขณะที่นักวิชาการเหล่านี้ส่วนใหญ่สนใจศึกษา “ความรู้สึกไม่ดี” (bad feeling) เช่น ความอับอาย ความเกลียดชัง ความหวาดกลัว และความโกรธ อาเหม็ดมองว่า “ความรู้สึกดี” (good feeling) เช่น ความสุขนั้นถูกทำให้ดูเป็นเรื่องธรรมชาติ (naturalized) จึงยังขาดการศึกษาเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งนี้ อาเหม็ดมองว่าความรู้สึกดีและความรู้สึกไม่ดีเป็นสิ่งที่ไม่ควรพิจารณาแยกกัน ดังในงานชิ้นนี้ที่อาเหม็ดวิพากษ์ความสุขจากมุมมองของกลุ่มคนที่ไม่มีความสุขกับบรรทัดฐานทางสังคมที่คอยควบคุมจัดการวิถีปฏิบัติของผู้คนในนามของความสุข

คำถามของอาเหม็ดในหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่การแสวงหาว่า “ความสุขคืออะไร” หากแต่เป็นคำถามที่ว่า “ความสุขทำอะไรได้บ้าง” ในบทที่ชื่อ “Happy Objects” ซึ่งเป็นบทที่อธิบายกรอบการวิเคราะห์ อาเหม็ดแสดงให้เห็นอิทธิพลของสำนักปรัชญาแนวปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) ในการอธิบายเรื่องความสุข โดยมองว่าความสุขเป็นสิ่งที่กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุ (object) และคอยกำกับวิถีทาง (orient) ของการดำเนินชีวิตเพื่อให้เข้าใกล้เป้าหมายแห่งความสุขดังกล่าว ในแง่นี้ ความสุขจึงกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับโลกรอบตัว เพื่อนมนุษย์ และการตีความประสบการณ์ภายใต้กรอบของอารมณ์ความรู้สึกที่เรียกว่าความสุข เนื่องจากความสุขเกี่ยวข้องกับเป้าหมายในอนาคต ความสุขจึงเป็นเสมือนคำมั่นสัญญาถึงสิ่งที่ดีกว่าซึ่งคอยกำกับแบบแผนการใช้ชีวิตให้บรรลุตามภาพฝันดังกล่าว แม้ว่าช่องว่างระหว่างภาพฝันกับเป้าหมายแห่งความสุขจะเป็นสิ่งที่ไม่อาจหนีให้เต็มได้ก็ตาม ในแง่นี้หนังสือเล่มนี้เป็นการสานต่อแนวคิดของอาเหม็ดในหนังสือเรื่อง *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others* (Duke University Press 2006) โดยเฉพาะการเชื่อมโยงแนวคิดทางปรากฏการณ์วิทยาเข้ากับการกำหนดวิถีทางเพศ (sexual orientation) ตลอดจนการควบคุมจัดการอารมณ์ปรารถนา (regulation of desire) ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคม ใน *The Promise of Happiness* นี้อาเหม็ดเสนอว่าเครื่องมือในการควบคุมจัดการดังกล่าวก็คือวาทกรรมเรื่องความสุขนั่นเอง

เมื่อความสุขเป็นเครื่องมือควบคุมวิถีปฏิบัติทางสังคม การทำลายอำนาจดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นการทำลายความสุข ในบทที่ชื่อ “Feminist Killjoys” อาเหม็ดได้กล่าวถึงมุมมองที่ว่านักสตรีนิยมเป็น “ตัวทำลายบรรยากาศ” (killjoy) หรือ “ตัวปัญหา” (troublemaker) เนื่องจากเป็นผู้พยายามทำลายภาพของแม่บ้านที่เปี่ยมด้วยความสุขจากการแต่งงานและดูแลงานบ้านงานเรือน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือนักสตรีนิยมชี้ให้เห็นว่าความสุขเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้แก่การแบ่งสรรงานตามเพศวิถี ซึ่งจำกัดให้

ผู้หญิงทำงานในครัวเรือนที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน ขณะที่ผู้ชายได้รับยกย่องในฐานะผู้หาเลี้ยงครอบครัว อาเหม็ดสำรวจการนำเสนอภาพผู้หญิงที่ท้าทายมายาคติของความสุขในนวนิยายเรื่อง *The Mill on the Floss* ของจอร์จ อีเลียต (George Eliot) และ *Mrs. Dalloway* ของเวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) รวมถึงภาพยนตร์เรื่อง *The Hours* ซึ่งดัดแปลงจากนวนิยายของไมเคิล คันนิงแฮม (Michael Cunningham) ที่ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายเรื่อง *Mrs. Dalloway* ด้วย ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าการท้าทายมายาคติดังกล่าวไม่ใช่การทำลายความสุข หากแต่เป็นการเผยให้เห็นความอยู่ดีธรรมและการกดขี่ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ “สคริปต์แห่งความสุข” (happiness script) ซึ่งคอยกำกับให้ผู้หญิงปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม ตัวบทเหล่านี้เสนอว่าการปฏิเสธความสุขตามแบบแผนคือการตระหนักรู้และเลือกที่จะใช้ชีวิตตามที่ตนเองปรารถนา ตัวบทแบบสตรีนิยมสร้างพื้นที่ร่วมกันของผู้หญิงจากรุ่นสู่รุ่นที่เชื่อมโยงกันผ่านความรู้สึกไม่พอใจต่อระบบสังคม หรือกล่าวได้ว่าสตรีนิยมได้สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านความรู้สึกไม่เป็นสุข (sociality of unhappiness) ที่ไม่อิงอยู่กับมายาคติของความสุขที่สังคมหยิบยื่นให้ ในตอนท้ายของบท อาเหม็ดกล่าวถึงการวิพากษ์ความสุขจากมุมมองสตรีนิยมผิวสี (black feminism) ในนวนิยายเรื่อง *The Bluest Eyes* ของโทนี มอร์ริสัน (Toni Morrison) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสุขถูกเชื่อมโยงกับลักษณะของคนขาว เช่น การมีตาสีฟ้า การเกิดในครอบครัวคนผิวดำที่ไม่มีตาสีฟ้าคือการสืบทอดมรดกแห่งความทุกข์และความแปลกแยก ขณะเดียวกันการแปลกแยกจากความสุขก็สะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์แห่งความรุนแรงและการเหยียดสีผิวที่ผลักดันให้คนเหล่านี้ไม่สามารถมีความสุขได้ อาเหม็ดสรุปในตอนท้ายว่าประวัติศาสตร์ของขบวนการสตรีนิยมคือประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้กับมายาคติของความสุข เพื่อสร้างความตระหนักรู้ทางการเมือง (political consciousness) เรื่องอำนาจและความรุนแรงผ่านการใคร่ครวญอย่างจริงจังเกี่ยวกับความทุกข์และความไม่พอใจต่อการกดขี่ทางเพศ

ในบท “Unhappy Queers” อาเหม็ดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับการเมืองของควีเยอร์ (queer politics) โดยมุ่งชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของควีเยอร์ที่มักผูกโยงกับอารมณ์ด้านลบเช่นความอับอาย ความโศกเศร้า และความเจ็บปวด มีพลังทางการเมืองในการโต้กลับบรรทัดฐานทางสังคมและการสร้างความรู้สึกร่วมระหว่างกลุ่มควีเยอร์ด้วยกัน อาเหม็ดเปิดบทอย่างน่าสนใจด้วยข้อความสนทนาระหว่างวิน แพ็คเกอร์ (Vin Packer) ผู้เขียนนวนิยายเลสเบี้ยนชายตีเรื่อง *Spring Fire* ตีพิมพ์ปี 1952 กับผู้จัดพิมพ์ แพ็คเกอร์เล่าว่าผู้จัดพิมพ์ยื่นเงื่อนไขว่านวนิยายเรื่องนี้ต้องไม่จบด้วยความสุขสมหวัง เพราะเชื่อว่าการนำเสนอเรื่องราวด้านบวกของควีเยอร์จะส่งเสริมให้ผู้อ่านเลียนแบบควีเยอร์ การจบแบบไม่มีความสุขเช่นนี้เป็นลักษณะสำคัญในเรื่องเล่าของควีเยอร์ที่กลายเป็นมาชนบททางวรรณกรรมอย่างหนึ่ง อาเหม็ดอ้างอิงงานของเฮเธอร์ เลิฟ (Heather Love) ซึ่งเสนอว่าอารมณ์ด้านลบในวรรณกรรมควีเยอร์เป็นส่วนสำคัญของวงศ์วานของควีเยอร์ (queer genealogy) ซึ่งส่งต่อผ่านตัวบทวรรณกรรมและมีบทบาทในการนิยามอัตลักษณ์ของควีเยอร์ อีกทั้งมีส่วนสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเครือญาติแบบควีเยอร์ (queer kinship) ซึ่งแตกต่างไปจากระบบเครือญาติแบบสืบสายสกุล เนื่องจากความสัมพันธ์ของควีเยอร์ไม่ได้นำไปสู่การสร้างครอบครัวและผลิตทายาทตามวิถีแบบรักต่างเพศ อาเหม็ดยกตัวอย่างจากนวนิยายเลสเบี้ยนยุคบุกเบิกเรื่อง *The Well of Loneliness* ของ Radclyffe Hall ซึ่งได้รับการกล่าวขานว่าเป็นนวนิยายที่หดหู่ที่สุดเรื่องหนึ่ง อาเหม็ดเสนอว่าความรักอันขมขื่นของควีเยอร์เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมไม่มีที่ยืนสำหรับความรักของควีเยอร์ เพราะมองว่าควีเยอร์เป็นต้นเหตุแห่งความไม่เป็นสุขของครอบครัวและสังคม ความโศกเศร้าของควีเยอร์เป็นความโศกเศร้าที่ไม่ได้รับการจดจำรับรู้ (unrecognized grief) เพราะสังคมไม่มีพื้นที่ให้ความสัมพันธ์ของควีเยอร์ขณะเดียวกันประสบการณ์แห่งความเจ็บปวดของควีเยอร์ก็ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเชื่อมโยงกันในชุมชนควีเยอร์และเป็นพลังผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรมดังกล่าว

เนื่องจากอารมณ์ด้านลบมีความสำคัญต่อการเมืองของเคเวียร์ อาเหม็ดจึงเสนอว่า การเข้าใจความทุกข์โศกของเคเวียร์ในวรรณกรรมไม่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภาพ “เคเวียร์ผู้ไม่มีความสุข” ให้กลายเป็น “เคเวียร์ผู้มีความสุข” เพราะการกระทำดังกล่าวมักถูกกำกับด้วยวาทกรรมเรื่อง “การยอมรับ” เคเวียร์ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าโลกนี้คือโลกของรักต่างเพศ เคเวียร์เป็นเพียงแขกที่เจ้าบ้านจะต้อนรับหรือขับไล่ก็ได้ การยอมรับเคเวียร์จึงมักเป็นเรื่อง “ความเอื้อเฟื้อ” ของเจ้าบ้านมากกว่าเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพของเคเวียร์ นอกจากนี้ วาทกรรมดังกล่าวมักมาพร้อมกับเงื่อนไขทางศีลธรรมที่เคเวียร์ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับ “การยอมรับ” จากสังคมรักต่างเพศด้วย อาเหม็ดยกตัวอย่างจากภาพยนตร์เรื่อง *If These Walls Could Talk 2* ซึ่งพยายามเปลี่ยนการนำเสนอภาพเคเวียร์ที่มักเกี่ยวข้องกับความสุขชั่วครู่ ความสูญเสีย และความตายมาเป็นภาพของความสุข ความหวัง และชีวิต โดยเฉพาะในตอนท้ายของเรื่องที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคูรักเลสเบียนที่พยายามมีลูกด้วยกันด้วยวิธีการแพทย์ อันเป็นการตอกย้ำแนวคิดเรื่องสถาบันครอบครัวและการสืบทอดทายาทตามแบบอุดมการณ์รักต่างเพศ ความทุกข์และการต่อสู้ของเคเวียร์ถูกลดทอนและถ่ายโอนไปสู่คำถามสัญญาถึงความสุขในอนาคต อย่างไรก็ตาม อาเหม็ดไม่ได้หมายความว่าเคเวียร์ต้องถูกนำเสนอให้ทุกข์ตรมเสมอไป หากแต่ความสุขของเคเวียร์นั้นต้องไม่ไปลบเลือนประวัติศาสตร์แห่งความขมขื่น การต่อสู้ และการโคกกลับบรรทัดฐานทางสังคมของเคเวียร์ ความหวังของเคเวียร์ที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าไม่ใช่ความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็น “ปกติ” ตามบรรทัดฐานของสังคม หากแต่เป็นการยืนยันหยดที่จะตั้งคำถามกับความเป็นปกติที่มักปกปิดประวัติศาสตร์แห่งความรุนแรงไว้ภายใต้ภาพแห่งความสุข

ในบท “Melancholic Migrants” อาเหม็ดวิเคราะห์ว่าวาทกรรมเรื่องความสุขที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่องเชื้อชาติ จักรวรรดินิยม และอัตลักษณ์คนพลัดถิ่น สิ่งที่น่าสนใจคืออาเหม็ดสืบสาวประวัติศาสตร์ของวาทกรรมเรื่องความสุขย้อนกลับไปถึง

ช่วงจักรวรรดินิยม (ในที่นี้คือจักรวรรดินิยมอังกฤษ) โดยเชื่อมโยงลัทธิจักรวรรดินิยมเข้ากับแนวคิดแบบประโยชน์นิยม (utilitarianism) ซึ่งมองว่าความสุขเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด แนวคิดดังกล่าวถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้แก่การขยายตัวลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งอ้างว่าจะช่วยสร้างความสุขให้แก่จักรวรรดิและผู้ถูกปกครอง ความสุขในที่นี้คือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จักรวรรดิตักตวงจากประเทศได้ปกครอง โดยอ้างว่าจะช่วยเหลือประเทศเหล่านั้นให้พ้นจากความทุกข์ยากและความมีดমনทางปัญญา อาเหม็ดมองว่าแนวคิดเรื่องความสุขในยุคจักรวรรดินิยมยังคงส่งผลถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในกระแสพหุวัฒนธรรมนิยม (multiculturalism) ซึ่งความสุขถูกใช้นิยามความเป็นชาติ (nationhood) และความเป็นพลเมือง (citizenship) กล่าวคือ ความสุขแสดงถึงการปฏิบัติตามอุดมคติของชาติและการเป็นส่วนหนึ่งของชาติ อาเหม็ดยกตัวอย่างจากภาพยนตร์เรื่อง *Bend It Like Beckham* ซึ่งเล่าถึงครอบครัวคนพลัดถิ่นชาวอินเดียในอังกฤษ ครอบครัวดังกล่าวมีลูกสาวผู้ใฝ่ฝันอยากเป็นนักฟุตบอลที่เก่งกาจอย่างเดวิด เบ็คแฮม (David Beckham) จนทำให้เกิดความขัดแย้งกับครอบครัวปมปัญหาในเรื่องนี้มีทั้งเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมและช่องว่างระหว่างวัย ลูกสาวซึ่งเป็นตัวแทนของคนพลัดถิ่นรุ่นใหม่เป็นสัญลักษณ์ของความสุข เพราะสามารถปลดปล่อยตนเองจากกรอบวัฒนธรรมเดิมและครอบครัวไปสู่ความเป็นอังกฤษ นั่นคือกีฬาฟุตบอล ขณะที่คนพลัดถิ่นรุ่นแรกอย่างตัวละครพ่อในภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกเสนอว่าเป็นคนที่จ่อมจมอยู่กับความทุกข์โศก เพราะปฏิเสธที่จะปรับตัวเข้าหาวัฒนธรรมอังกฤษหรือในแง่หนึ่งคือการปฏิเสธที่จะลบเลือนประวัติศาสตร์แห่งการเหยียดเชื้อชาตินั้นเอง การเสนอความแตกต่างระหว่างสองรุ่นนี้สะท้อนว่าความเป็นส่วนหนึ่งของชาติ (national belonging) ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการปรับตัวให้เข้ากับความคิดหวงของชาติมากกว่าการยอมรับความแตกต่างหลากหลายอย่างแท้จริง การเปิดพื้นที่ให้แก่ความทุกข์โศกและ

การคร่ำครวญของคนพลัดถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการวิพากษ์ประวัติศาสตร์อาณานิคม การเหยียดเชื้อชาติ และมายาคติของกระแสพัฒนาธรรมนิยม

บทที่ชื่อ “Happy Futures” เป็นบทวิเคราะห์ทางปรัชญาที่ตั้งต้นจากคำถามเรื่องอนาคต เนื่องจากความสุขเป็นอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมองไปสู่อนาคตที่ดีกว่า อาเหม็ดตั้งคำถามว่าสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับความสุข เช่น ความสิ้นหวัง ความวิตกกังวล ความแปลกแยก และการมองโลกในแง่ร้ายจะนำไปสู่ความรู้สึกไร้อนาคตโดยสิ้นเชิงหรือไม่ อาเหม็ดอ้างถึงงานของลี อีเดลแมน (Lee Edelman) เรื่อง *No Future: Queer Theory and the Death Drive* (Duke University Press 2004) ซึ่งเสนอว่าพลังในการโต้กลับของควีเอร์อยู่ที่ความสิ้นหวังและปฏิเสธที่จะมีอนาคต เพราะการคาดหวังในอนาคตมักเกี่ยวข้องกับการทำให้ควีเอร์ยอมจำนนต่อบรรทัดฐานทางสังคม อาเหม็ดมองว่าการปฏิเสธอนาคตในงานของอีเดลแมนนั้นแท้จริงแล้วแสดงถึงความเชื่อมั่นต่ออนาคตแบบหนึ่ง นั่นคืออนาคตที่ฝากไว้กับการมองโลกในแง่ร้ายแบบควีเอร์ อาเหม็ดเสนอว่าการวิพากษ์ความสุขไม่ใช่การปฏิเสธอนาคตโดยสิ้นเชิง หากแต่เป็นการเปลี่ยนมุมมองต่ออนาคตและวิธีการบรรลุเป้าหมายในอนาคต อาเหม็ดเล่นกับคำว่า “hap” ในคำว่า “happiness” ซึ่งหมายถึง โอกาส ความเป็นไปได้ โชคชะตา (คำนี้ยังเป็นที่มาของคำว่า “happen” และ “perhaps”) เพื่อชี้ว่าการวิพากษ์ความสุขคือการเปิดทางไปสู่ความเป็นไปได้อื่นๆ ที่ไม่ได้ติดอยู่กับกรอบบรรทัดฐานของวาทกรรมเรื่องความสุข อาเหม็ดเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงสังคมผ่านการตระหนักรู้ทางการเมืองที่ตั้งต้นจากการไม่มีความสุขกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ความรู้สึกแปลกแยกต่อนิยามความสุขที่สังคมหยิบยื่นให้ และการมองโลกในแง่ร้ายเพื่อแสวงหาต้นตอของความเลวร้าย ในบทนี้อาเหม็ดอ้างถึงแนวคิดทางปรัชญา เช่น แนวคิดเรื่องความแปลกแยก (alienation) ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ความรุนแรงและการปฏิบัติของฟรานซ์ ฟานอน (Franz Fanon) และปรัชญาทฤษฎีทรศนนิยม (pessimism) ของอาเธอร์ โชเพินฮาวเออร์ (Arthur

Schopenhauer) เพื่อชี้ให้เห็นว่าการวิพากษ์ความสุขที่ปรากฏในแนวคิดเหล่านี้คือการสร้างความตระหนักว่าวาทกรรมเรื่องความสุขไม่ได้นำไปสู่ความสุขเสมอไป ตรงกันข้ามวาทกรรมดังกล่าวมักนำไปสู่การผลิตซ้ำบรรทัดฐานทางสังคมและการบังคับควบคุม

ผลงานของอาเหม็ดเล่มนี้เชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีจากหลายแขนงและใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งที่ช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของความสุขกับการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นเพศวิถีกับชาติพันธุ์ ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้อ่านอาจสังเกตได้ก็คือการใช้คำว่า “ความสุข” (happiness) ที่ครอบคลุมอารมณ์ด้านบวกที่หลากหลาย ขณะเดียวกันก็ใช้คำว่า “ความไม่มีความสุข” (unhappiness) ที่สื่อถึงอารมณ์ด้านลบต่างๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ความแตกต่างหลากหลายของอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏในตัวบทถูกลดทอนไป และที่สำคัญคืออารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้มีนัยสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกัน อาเหม็ดไม่ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างและความเฉพาะเจาะจงเหล่านี้อย่างชัดเจน¹ นอกจากนี้ การวิเคราะห์นวนิยายและภาพยนตร์ในหนังสือเล่มนี้ยังขาดการแสดงความสัมพันธ์กับบริบท (contextualize) เนื่องจากการอ่านที่เน้นตัวบทเป็นหลัก ด้วยเหตุที่ตัวบทเหล่านี้กระจัดกระจายทั้งในแง่เวลาและสถานที่อย่างมาก จึงทำให้มองไม่เห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างแนวคิดเรื่องความสุขในตัวบทเหล่านั้นกับ

¹ การศึกษาเรื่องความเจ็บปวดโดยเฉพาะใน Lauren Berlant, “The Subject of True Feeling: Pain, Privacy, and Politics,” *Cultural Pluralism, Identity Politics, and the Law*, eds. Austin Sarat and Thomas Kearns (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1999), การศึกษาเรื่องความอับอายใน Elizabeth Povinelli, “The State of Shame: Australian Multiculturalism and the Crisis of Indigenous Citizenship,” *Critical Inquiry* 24, 2 (1998: 575-610), และดูการศึกษาเรื่องความโศกเศร้าและการคร่ำครวญใน Anne Cheng, *The Melancholy of Race* (Oxford: Oxford University Press, 2001) และ Douglas Crimp, *Melancholia and Moralism: Essays On AIDS and Queer Politics* (Cambridge: MIT Press, 2002).

ความเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว¹ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เห็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ก็คือการสำรวจ “อารมณ์ไม่ดี” จากตัวบทที่หลากหลายเพื่อย้ำเตือนว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองนั้นมักเริ่มต้นและขับเคลื่อนด้วยการไม่มีความสุขต่อสภาพที่เป็นอยู่ ความรู้สึกไม่ดีเหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีพื้นที่ในสังคม โดยไม่ถูกลบเลือนไปด้วยอำนาจที่ซ่อนอยู่ภายใต้วาทกรรมแห่งความสุข

¹ การศึกษาเรื่องความสุขที่สัมพันธ์กับเกย์และชาตินิยมในบริบทเฉพาะเช่น Jasbir Puar, *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times* (Durham: Duke University Press, 2007) ซึ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเสนอภาพเกย์ที่มีความสุขตามบรรทัดฐานทางสังคมกับการเมืองเรื่องสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา